

 <p>Riksantikvaren Postboks 8196 Dep. 0034 Oslo</p> <p>Besøksadresse: Dronningensgt. 13</p> <p>Internett: www.ra.no</p>		Statusrapport 2012	
		Prosjekttittel <i>Riksantikvarens ruinprosjekt</i>	
		Prosjektbeskrivelse Generelt (prosjekt mål): Bevaring, tilrettelegging for publikum, skjøtsel og pleie av områdene rundt ruinene samt overvåking og langsiktig vedlikehold. De 12–15 største anleggene vil bli prioritert, samt ruiner som engasjerer lokalmiljøet sterkt. (St.meld. nr. 16 (2004-2005), side 28.	
		Organisasjon En prosjektgruppe bestående av representanter fra Utviklingsavdelingen og Kulturminneavdelingen. Det samarbeides med I-avdelingen om informasjonstiltak. Mål for arbeidet (delmål, tiltak) i 2012: <ol style="list-style-type: none"> 1. Konservering og skjøtsel: Tilstandsanalyse, konservering og skjøtsel av utvalgte ruinanlegg. 2. FOU og dokumentasjon: Material- og funnanalyser, fotogrammetri og fotodokumentasjon. 3. Informasjon og formidling: Fotoutstilling, oppdatering av nettsidene og ulike informasjonstiltak. 4. Reiser og kompetanseutvikling: Deltakelse på kurs i ruinkonservering, seminar for murere, individuelle fagkurs, møter og befaringer. 	
		Går til Miljøverndepartementet	
Arkivkode	351.3	Utførende enhet Riksantikvaren, Utviklingsavdelingen, Konserveringsseksjonen	
Elektronisk filnavn		Prosjektleder Inger-Marie Aicher Olsrud	Dato 2.8.2013
Prosjektnr 27230003	Periode: 2012	Godkjent av Seksjonssjef Harald Ibenholt	

Del I Fremdrift, organisasjon og økonomi

2012 var 7. år i Ruinprosjektet. Vi fortsetter det gode samarbeidet med eiere – både private og organisasjoner, lokale aktører og fagmiljøet på nasjonalt og dels også internasjonalt plan.

Budsjettet for 2012 var på 11,4 mill kr. Budsjettet er stramt og det må foretas strenge prioriteringer. Dette innebærer at påbegynte anlegg vil bli fullført spå langt det er mulig mens ruiner som står på vent sannsynligvis ikke vil kunne prioriteres i løpet av prosjektperioden.

Det vises for øvrig til mer utfyllende rapporter for de enkelte anleggene. Disse kan fås ved henvendelse til Riksantikvaren.

Prosjektgruppen

Inger-Marie Aicher Olsrud, prosjektleder

Harald Ibenholt, seksjonssjef

Karin Axelsen, prosjektmedarbeider

Hulda Brastad Bernhardt / Live Johannessen, prosjektmedarbeidere

Økonomi

Det er betalt ut 11.450.456 kr på Ruinprosjektet i 2012.

1. Konservering og skjøtsel	10 196 604
2. Forskning og utvikling	601 219
3. Informasjon og formidling	416 440
4. Reiser, kurs og diverse	236 193
	<hr/>
	11 450 456

Del II Arbeidet i prosjektet

Konservering og skjøtsel

Bispeborgen, Hamar, Hedmark – ID 88381-3

Sørfløyen er nå nesten ferdig konserverert. Det gjenstår noen mindre murpartier, toppdekke samt glassoverbygg over en gjenmurt trapp. Det planlegges løsning for bevaring av original trapp ned til rommet.

Ruinen er sterkt brannskadet og det utføres derfor mye limarbeid.

Arbeidet utføres av Hedmarksmuseets eget konserveringsteam samt murere fra Bakken & Magnussen.

Foto: imo©Riksantikvaren

Erkebispegårdens handelshus, Bergen, Hordaland – ID 95053-1

Konservering av den delen av ruinen som ligger under Nykirken er under forberedelse. I 2012 ble terrassen over middelalderruinen tettet av eieren – Bergen Kirkelige fellesråd, og ruinprosjektet har bidratt med finansiering av NIKUs dokumentasjon av mur funnet i forbindelse med disse arbeidene.

Foto: imo©Riksantikvaren

Ruinen under Schøtstuene, Bergen, Hordaland – ID 95058-1

Ruinen under Dramshusens Schøtstue har lenge ligget ukonservert og i praksis utilgjengelig for publikum. Ruinen er tidligere ikke konservert og er derfor et spesielt verdifullt kulturminne. Ruinen konserveres i samarbeid med Bergen kommune byantikvaren.

Foto: imo©Riksantikvaren

Halsnøy kloster, Kvinnherad, Hordaland – ID 64166

I 2012 ble de arkeologiske undersøkelsene i protrommet avsluttet og det er arbeidet videre med plan for sikring og tilgjengelighet i dette området. Det er foretatt en forsiktig konservering av sørveggen i Vestfløyen og det er lagt nye tak over hele bygningen. Det er laget treplan – en plan for bevaring og fornyelse av trærne ved ruinen, og deler arbeidet med felling av gamle trær er utført.

Foto: imo©Riksantikvaren

Lyse kloster, Os, Hordaland – ID 6459

Den planlagte oppstarten på konserveringen ble utsatt til 2013. Dette for å få gjort en grundig forberedelse mht. trefelling og drenering – en forutsetning for at konservering skal kunne foretas og bli vellykket.

Foto: imo©Riksantikvaren

Tautra klosterruin, Frosta, Nord-Trøndelag – ID 85612-1

Sakristiene i nord er ferdig konserverte og konservering av nodveggen i skipet er i gang. Murerne på Tautra har hold murerkurs for Riksantikvarens prosjektmedarbeidere.

Foto: ka©Riksantikvaren

Steinvikholm slottsruin, Stjørdal, Nord-Trøndelag – ID 91501

Innervegger mellom rom 101 og 102 renset og fuget. Spranget mellom to høydenivåer på hovedmurens østside remurt med kalk. For øvrig avventer større konserveringsarbeider i påvente av en helhetlig plan for anlegget.

Foto: ka©Riksantikvaren

Munkeby klosterruin, Levanger, Nord-Trøndelag – ID 7018-1

Koret er ferdig konservert og det er lagt toppdekke på hele ruinen. Det er brukt mye tid og ressurser på skjøtsel i og ved ruinen.

Foto: ka©Riksantikvaren

Sverresborg, Trondheim, Sør-Trøndelag – ID 6869-1

Anlegget er ferdig konserververt. Dette ble markert med offisiell åpning v/riksantikvar Jørn Holme og fagseminar på museet 4. oktober. Det arbeides med plan for tilrettelegging og formidling der lyssetting av borganlegget og området omkring er en viktig del.

Foto: ka©Riksantikvaren

Reinskloster, Rissa, Sør-Trøndelag – ID 16337

Sørportalen er bygget opp igjen etter at den har vært tatt ned for sikring og delvis forsiktig rekonstruksjon. Hvelvrommet som ble funnet under konservering for noen år siden er ferdig konserververt og arbeidet med vesteveggen er påbegynt.

Foto: ka©Riksantikvaren

Selje kloster og helgenanlegg, Selje, Sogn og Fjordane – ID 83760

Arbeidet i tårnet er ferdigstilt med unntak av konsolidering av buen i andre høyde innvendig. Det ferdig konserverte tårnet ble offisielt markert under Seljumannmesse 8. juli med miljøvernminister Bård Vegar Solhjell og riksantikvar Jørn Holme til stede.

Konservering av vestfløyen fortsetter, og det er utført skjøtselsarbeid på anlegget. Det er satt opp nye skilt i samarbeid med fylkeskommunen.

Holla kirkeruin, Nome, Telemark – ID 77951

Meisling av betongfuger og spekking med kalkmørtel fortsetter. Byggeplassen er ryddet og sikret i samarbeid med Telemark fylkeskommune

Foto: imo©Riksantikvaren

Kongsgården, Tønsberg, Vestfold – ID 42098

Konserveringen av den sørlige delen av ruinen er ferdig med unntak av toppdekke. Det diskuteres valg av løsninger for dette, og det planlegges sikring og konservering av nordveggen som ligger delvis under markoverflaten.

Foto: imo©Riksantikvaren

Olavskirken, Oslo – ID 22323-2

Størstedelen av kirkeruinen i Olavsklosteret ble konserverert i 2012. Arbeidet besto i uthugging av betong, refuging med kalkmørtel samt reposisjonering av utfallen stein. «gulvet» i ruinen har fått grusdekke på samme måte som i resten av anlegget. Det som gjenstår er konservering av koret og utforming av en nødvendig gangpassasje ved i kirkeruinen.

Nordveggen i kirkeruinen. Betongfuger er hugget ut og murverket holdes i posisjon med midlertidige trekiler i påvente av spekking med kalkmørtel.

Foto: Christian Ebbesen

Hallvardskirken, Oslo – ID 42176-1

Ruinen av Hallvardskirken i Minneparken i Oslo ble nødkonservert. Som følge av intens bruk i form av klatring, grilling, bålbrekking og annen form for rekreasjon var det mye løse og nedfallen stein. Disse ble murt fast på opprinnelig plass. Manglende fuger ble spekket opp på nytt med kalkmørtel. Arbeidet ble konsentrert om den østlige delen av kirkeruinen.

Foto: Arve Kjersheim

St Nikolas kirkeruin, Sarpsborg, Østfold – ID 50755

Det er utført spekking av apsiden samt noen mindre reparasjoner av kortet. Deler av apsiden er tidligere fjernet, og det er hugget og murt opp ny stein (granitt) i disse partiene. Hele ruinen er steamet og det er utført vegetasjonsskjøtsel.

Foto: imo©Riksantikvaren

Valdisholm slottsruin, Eidsberg, Østfold – ID 78946-1

Ruinen er ukonservert, og bevaringstiltakene er vegetasjonsskjøtsel i form av beiting. To-tre geiter gjør jobben under tilsyn av eier.

Foto: imo©Riksantikvaren 2009

Kalkovnen ved Værnes kirke, Stjørdal, Nord-Trøndelag – ID 94925-1

Kalkovnen ved Værnes kirke er sterkt skadet. Den lå ved inngangen til 2012 under et delvis sammenrast vernebygg. Dette bygget er nå fjernet og det er gjort midlertidige sikringstiltak. Riksantikvaren har bidratt med tilstandsrapport utført av Bakken & Magnussen.

Foto: imo©Riksantikvaren

Forskning og utvikling

Fotogrammetri

Det er gjort dokumentasjon av Mo og Nes kirkeruiner, og det er foretatt ny dokumentasjon av ruinen under Schøtstuene. Det er laget korte filmsnutter til Kulturminnesøk, og det er forberedt plantegninger til Askeladden.

Illustrasjon: PAST©Riksantikvaren

Ruinhåndbok

Håndbok i ruinkonservering foreligger som utkast og det arbeides nå med tilrettelegging for nett (hjemmesiden).

Georadar Ytre Giske ruin – ID 84245-2 – forprosjekt

De kjente restene av Ytre Giske ruin, som nå ligger under bakken ved Giske kirke i Møre og Romsdal, er tidligere undersøkt arkeologisk. Som ledd i sikring av dette kulturminnet er det planlagt en større georadarundersøkelse i 2013. I 2012 foretok NIKU en gjennomgang av eksisterende materiale for å vurdere metoder og omfang.

Foto: imo©Riksantikvaren

Kongsgårdsruinen på Avaldsnes – ID 157946-1 – sikring av nyfunn

Under arkeologiske undersøkelser ble det sommeren 2012 oppdaget bygningsrester under bakken sør for Avaldsnes kirke. Ruinprosjektet bidro med dokumentasjon og tilstandsvurdering foretatt av NIKU. Det er ikke tatt noen beslutning ang. hva som skal skje videre mht. sikring, konservering og formidling.

Foto: imo©Riksantikvaren

Informasjon og formidling

Bergen 1350 – rekonstruksjon

En digital rekonstruksjon av Bergen fra ca 1350 ble første gang presentert i 2010. Filmen vakte stor interesse hos publikum og sterke meningsutvekslinger i fagmiljøet. Tilbakemeldingene er tatt med når man nå har lansert versjon 2 av denne filmen.

Illustrasjon: ARKIKON©Riksantikvaren

Ruins Alive – skanning av Slottsfjellet i Tønsberg

Ruines Alive er et samarbeidsprosjekt mellom Tønsberg kommune, Selje kommune, Føroya Fornminnissavn og Riksantikvaren. Formålet med prosjektet er å videreutvikle bruk av data fra laserskanning til formidling.

Foto: imo©Riksantikvaren

Reiser, kurs, diverse

Seminar for ruineiere i Bergen

Å eie eller på annen måte være ansvarlig for forvaltningen av en middelalderruin er spennende, men kan også være utfordrende. Oppgaven krever både interesse, engasjement og spesialkunnskap. Et bidrag til dette er samlingen av ruineiere som vi arrangerer hvert annet år. Denne gangen var seminaret i Bergen. Det var foredrag og befaringer, og det forhåpentligvis også tid til å knytte kontakter og bygge nettverk.

Foto: imo©Riksantikvaren

Kompetansbygging for prosjektgruppen

Prosjektgruppen har hatt to deltakere på kurs på West Dean College i England med tema 'ruinkonservering' og 'skjøtsel på og ved ruiner'. Vi har deltatt på Nordisk kalkforum i Ålesund, og vært representert på seminar om ringmuren i Visby på Gotland. Vi samarbeider også med Nasjonale Festningsverk som i 2012 arrangerte seminar om festningsruiner.

Foto av Boxgrove Priory ruins: imo©Riksantikvaren

Internasjonalt arbeid

Ruinprosjektet har representert Riksantikvaren som partner i EØS-prosjektet 'Restoration of The Ancient Stadium of Philippopolis' i Plovdiv, Bulgaria. Vårt hovedfokus var på opplæring/undervisning og forvaltning, men vi har også vært med på diskusjoner om konservering og formidling.

Foto: imo©Riksantikvaren

Oslo, 2. august 2013

Inger-Marie Aicher Olsrud, prosjektleder